

میرزا جواد مجتهد تبریزی و تحریم تنباکو

فقیه کبیر و عالم مجاهد «حاج میرزا جواد مجتهد تبریزی» نقش بسیار موثری در پیروزی نهضت تحریم تنباکو داشته‌اند.

به مناسبت سالگرد وفات میرزا جواد مجتهد تبریزی؛

میرزا جواد مجتهد تبریزی و تحریم تنباکو

فقیه کبیر و عالم مجاهد «حاج میرزا جواد مجتهد تبریزی» نقش بسیار موثری در پیروزی نهضت تحریم تنباکو داشته‌اند.

حاج میرزا جواد مجتهد تبریزی» در تبریز به دنیا آمد، وی در محضر اساتید برجسته تحصیل علم کرد و در تحولات سیاسی و اجتماعی روزگار خویش منشاء آثار والایی بود.

جایگاه دینی میرزا جواد مجتهد تبریزی

میرزا جواد مجتهد تبریزی پس از طی دروس مقدماتی، در محضر درس عالمانی همچون، سید حسین کوه کمره‌ای و ملا محمد فاضل ایروانی حاضر شد و به مدارج عالی علمی و فقهی دست یافت.

اعتماد السلطنه، روزنامه‌نویس معروف دوران ناصری که به نوعی نگاه دربار در خصوص شخصیت و وقایع را منعکس می‌کرد، در خصوص ایشان در المآثر و الآثار می‌نویسد: «سلسله ایشان در تمام آذربایجان به ریاست کلیه و مطاعیت عامه، ممتاز است و این بزرگوار در علم فقه و اصول از جمله فحول محسوب می‌گردد و در حدیث و تفسیر و رجال و کلام نیز نخستین شخص تبریز است بلکه تمام آذربایجان و اعتبارش در دین و دولت و اقتدارش در ملک و ملت محتاج بیان نیست». ایشان در شعبان ۱۳۱۳ ق در تبریز درگذشت و او را در مقبره سید حمزه آن شهر دفن کردند. به همین مناسبت چند روز تعطیل عمومی در تبریز اعلام شد و در آن شهر و سایر شهرهای ایران مجالس ترحیم منعقد گردید. پس از چند سال، جنازه وی را به نجف اشرف منتقل کردند و در مقبره خانوادگی‌شان به خاک سپردند.

میرزا جواد مجتهد تبریزی و تحریم تنباکو

میرزا جواد مجتهد تبریزی پس از تحصیل به امور دینی و وظایف مذهبی مشغول گردید و به ریاست علمیه که با نفوذ و اقتدار اجتماعی فراوانی همراه بود دست یافت. میرزا جواد تبریزی تاثیر زیادی در میان مردم، امرا و حکام وقت داشت و همین مساله باعث شد تا نقش مهمی در جنبش تنباکو داشته باشد. در جریان نهضت تحریم تنباکو، زمانی که دربار قصد مقاومت در برابر فتوا را داشت، میرزا جواد مجتهد که خلعت ناصرالدین شاه را که برای جلب حمایت فرستاده بود نپذیرفت و در تلگرافی به شاه گوشزد کرد که اگر امر میرزای شیرازی در مورد دخانیات اجرا نشود، ما خودمان اقدام خواهیم کرد. مقام معظم رهبری در خصوص ایشان می‌فرمایند: در حادثه‌ی تحریم تنباکو و مبارزه با کمپانی انگلیسی و سلطه‌ی اقتصادی انگلیس بر ایران، یکی از محورهای مبارزه، تبریز و مرحوم «حاج میرزا جواد مجتهد» عالم بزرگ تبریز بود.

ابراهیم تیموری در کتاب تحریم تنباکو نقش این مرجع بزرگ دینی را در آن جریان چنین تبیین کرده است. «وقتی خبر حرکت نمایندگان رژی به تبریز رسید چون در تهران سر و صدای مردم بلند شده و مخصوصاً انتشار یافته بود که میرزا محمدحسن شیرازی نامه ای به ناصرالدین شاه نوشته و دادن انحصار توتون و تنباکو را به خارجی‌ها بر خلاف مذهب دانسته، مردم دکان‌ها را بسته و در اطراف میرزا جواد آقا جمع شدند و در حدود بیست هزار نفر مسلح هم خود را برای مقابله با هر پیشامدی حاضر نمودند و آگهی‌های کمپانی را که به در و دیوار چسبانده شده بود، پاره و به جای آنها نوشته‌های زنده ای بر ضد کمپانی و طرفداران آنها منتشر کردند و چند نفر ایران را که برای تهیه وسائل، از طرف کمپانی در تبریز بودند، تهدید به قتل نمودند».

ایشان در کنار فعالیت‌های سیاسی و اجتماعی، به عنوان یکی از برجستگان حوزه علمیه تبریز به شمار می‌رفت. حوزه‌ای که دهها مجتهد مسلم و تعداد زیادی صاحب رساله را در خود جای داده بود. میرزا جواد مجتهد تبریزی سرانجام در 13 بهمن 1274 ش درگذشت و در نجف به خاک سپرده شد. علامه محمدعلی مدرس تبریزی نیز در ریحانه الادب در خصوص ایشان می‌نویسد: «حاج میرزا جواد بن میرزا احمد، از اعظام علمای امامیه آذربایجان، اوایل قرن چهاردهم هجرت، علاوه بر مراتب علمیه، در اصول سیاست هم نابغه عصر خود بود. در فطانت و ذکاوت و سخاوت و شهامت وی نوادر بسیاری منقول است. بعد از وفات برادر والاگهر خود حاج میرزا باقر مجتهد، ریاست مطلقه علمیه که توأم با نفوذ و اقتدار بی‌نهایت بوده، بدو منتهی شد و لفظ مجتهد در صورت اطلاق و نبودن قرینه بدون متصرف می‌باشد. سالیان دراز با نفوذ تمام، حامل لوی ریاست تامه بوده و کارهای مهم بسیاری را با کمال شهامت و موفقیت از پیش برده است. در نزد امرا و حکام و درباریان و طبقات متنوعه ملت با تمام احترام و عزت زیسته، بلکه در اثر وجهه ملی فوق العاده که داشته امرا و حکام وقت از وی ترسناک و اندیشناک بودند، اوامر و احکام او را با کمال تدلل قبول و اجرا می‌کردند و اصلاً قدرت رد آن‌ها را نداشتند. در تنفیذ حکم میرزای شیرازی که در حرمت استعمال دخانیات صادر بوده، شهامت بی‌نهایت به خرج داد».